

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

29 август 2016 година

Отговорите на задачите от 1. до 30. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) смешен, порядъчен, заснежен
- Б) неуловим, неувяхващ, неоживен
- В) амбиции, геройство, претенции
- Г) безкръвен, повърхностен, задължен

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) пълнеж, пестелив, площад
- Б) изкарам, предскажа, подскок
- В) надеждна, честна, кръстче
- Г) гонидба, сглобя, отбрана

3. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Редица български учени имат принос в областта на биологията.
- Б) През нощта корабът навлезе в чужди териториални води.
- В) Българите постигат значителни успехи във войните със Византия.
- Г) На пътя му застана прегърбена старица с голям вързоп на гърба.

4. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Водещите дизайнери представиха колекциите си, в които преобладаваха небесносиньото и бялото.
- Б) След като прекрати активната си спортна дейност, той стана старши треньор на отбора.
- В) В своите стихотворения поетът изобличава користолюбивата природа на всички лъже-патриоти.
- Г) През тази година кандидатстудентската кампания за чуждестранните университети ще стартира по-рано.

5. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) С традиционни шествия в цялата страна ще бъде отбелязан Денят на Българската просвета и култура и на славянската писменост.
- Б) През този ден без предварителна заявка може да посетите сградата на Народното Събрание, за да я разгледате.
- В) През Ранното Възраждане се създават предпоставки за преодоляване на изолираността на българското общество от останалия християнски свят.
- Г) В началото на всяка учебна година ученици и учители поднасят цветя пред паметника на Патриарх Евтимий.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

В администрацията на ведомството по два от проектите (А) вече работят трима икономисти (Б). Очаква се през следващата седмица да се включат още няколко експерта (В) с обобщени данни за 123 града (Г).

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) В конкуренция за приза „Златно мезе“ са карловската и горнооряховската луканка.
- Б) Нежният и загадъчен поглед на невинната девойка покорява завинаги Яворов.
- В) Свеща бавно догаряше и с нея си отиваше целият свят, създаден от мечтите ѝ.
- Г) Лентата се пази в Българската национална телевизия при специални условия.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Този текст е формулиран през 1896 г. в съответствие с руския и с унгарския закон.
- Б) За да защитим добре позицията си, е необходимо да я аргументираме убедително.
- В) Свидетелят е видял нападението, гледайки през прозореца на жилището си.
- Г) В статията екипът, провел проучването, анализира и обобщава резултатите.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Скъпите експонати от новата изложба ще пристигнат във вторник, или в сряда сутринта.
- Б) Трогателните думи на човека до мене, изречени спонтанно и съвсем искрено, ме развълнуваха.
- В) Подмамани от намаления преди празниците, тълпи от клиенти превзеха централната градска улица.
- Г) Пилотът на самолета обаче веднага ни информира относно причините за промяната в маршрута.

10. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Новият проект на стадиона беше изготвен от архитекта в уговорения срок, но началото на строежа беше отложено с няколко месеца.
- Б) Наградите, които ще бъдат раздадени на победителите в маратона са подредени на видно място пред централната трибуна.
- В) За да mine пътуването ни към морето по-леко, вземаме на автостоп двойка скандинавци, с които разговаряме на английски.
- Г) Прахът полепва по лицата и дрехите ни, вятърът разбърква мислите ни, когато навлизаме в този непознат и враждебен свят.

11. В кое от изреченията НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Днес в залата направих целия комплект упражнения и съм много доволна.
- Б) Испитах смесени чувства и емоции след срещата със своя стар приятел.
- В) В своето обращение към служителите той посочи, че ще се справят с кризата.
- Г) По време на пролетните промоции можете да купите тези обувки за 30 лева.

12. В кой ред фразеологичното словосъчетание е синоним на израза *внимавам какво говоря*?

- А) излезе ми приказка
- Б) пускам приказки
- В) не вземам от приказка
- Г) меря си приказките

13. От коя творба е посоченият откъс?

Грешна беше тая жена, но беше хубава. Жените, които се канеха да я хулят, тъй си и мълчаха, а патерицата на дядо Влася не се и помръдна.

И в тая тишина, в тия няколко мига стана чудо, обърнаха се и най-коравите сърца, жалост и доброта светна в очите на мъже и на жени.

- А) „Железният светилник“
- Б) „Албена“
- В) „Гераците“
- Г) „Шибил“

14. В кой ред всички творби са написани от Христо Ботев?

- А) „Хаджи Димитър“, „Сиротна песен“, „Заточеници“
- Б) „Борба“, „Маска“, „Обесването на Васил Левски“
- В) „Септември“, „Майце си“, „На прощаване“
- Г) „Елегия“, „Към брата си“, „Моята молитва“

15. Гочоолу, Дочоолу и Гуньо Адвокатина са герои от творба на:

- А) Алеко Константинов
- Б) Гео Милев
- В) Елин Пелин
- Г) Иван Вазов

16. Коя от изброените творби е роман?

- А) „Гераците“
- Б) „Гютюн“
- В) „Чичовци“
- Г) „През чумавото“

17. В коя от посочените творби се открива идеята за саможертвата в името на родината?

- А) „Градушка“
- Б) „Помниш ли, помниш ли...“
- В) „Левски“
- Г) „Ралица“

18. Кой от посочените герои на Елин Пелин възплава творческото, безкористното отношение към труда?

- А) Лазо
- Б) Рустем
- В) Станчо
- Г) Лазар Дъбака

19. Поривът към волност и простор е характерен за творбите на:

- А) Иван Вазов
- Б) Атанас Далчев
- В) Пенчо Славейков
- Г) Елисавета Багряна

20. Кой от посочените автори е представител на естетическия индивидуализъм в българската литература?

- А) Христо Ботев
- Б) Христо Смирненски
- В) Пенчо Славейков
- Г) Никола Вапцаров

21. Цитат, поставен в началото на произведение и имащ връзка с неговото съдържание, се нарича:

- А) експозиция
- Б) мото
- В) анафора
- Г) поанта

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Да те пресрецне старата на прага
и сложил чело на безсилно рамо,
да чезнеш в нейната усмивка блага
и дълго да повтаряш: мамо, мамо...*

- А) метонимия
- Б) литота
- В) епитет
- Г) алегория

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

Сериозен е проблемът със зачестилите нападения от вълци върху домашни животни. Това каза за Информационна агенция „Фокус“ Елена Цингарска, представител на Сдружението за дива природа „Балкани“ и експерт, изучаващ едрите хищници и вълците в България. Цингарска заяви: „Броят на вълците в страната в никакъв случай не е с прекомерна численост. Не можем да говорим и за проблем с копитните диви животни, защото това е естествената храна на вълка. Там, където вълкът се храни с копитните диви животни, които са естествените му жертви, той поддържа популациите им. Проблемът е с домашните животни, които биват нападани, тъй като навлизат в **местообитанието** на дивите животни. Домашните животни не се охраняват **адекватно** и стопаните търпят загуби“.

От Сдружение „Балкани“ разказват: „В световен мащаб изключително рядко има доказани случаи на нападения от вълци над хора. За България няма нито един доказан случай, тъй като вълкът има вроден страх от човека, породен от хилядолетия преследване. Увеличаването на щетите от вълци в даден район не означава задължително, че числеността на вида е нараснала. Зачестяване на нападения върху домашни животни могат да се наблюдават и при разбита структура на семейните групи на вълците. Често в такива случаи, когато възрастните вълци са убити, младите се разделят и се придвижват самостоятелно, като ловуват по-дребни или по-лесни за улавяне животни – домашните“.

Относно въпроса за изработването на национален план за действие от Сдружение „Балкани“ поясниха, че това е международно задължение на страната ни, като този документ трябва да описва състоянието на вида, да формулира принципите за управление на популациите му, както и редица приоритетни дейности за **реализиране**

на това управление. В плана за действие трябва да се включат мерки и механизми за намаляване или за избягване на конфликта с човека.

ТЕКСТ 2

В български заклинания вълкът се явява като космически модел, което несъмнено се свързва с вярванията на прабългарите. Подобно на орела, вълкът бил възприет и у тюрките като връзка между трите свята. Явно в тази връзка е и вярването, че всеки шаман може да се превъплъти във вълк. В представите на някои народи вълкът изпълнява ролята на страж на подземния свят и водач в царството на мъртвите, т.е. той е посредник между света на живите и света на мъртвите. Това обяснява и аналогията му с вампир.

Същевременно сред някои славянски народи съществува представата за вълка като унищожител на демони. Въпреки че българите причисляват вълка към нечистите сили и под влияние на християнската религия той често се асоциира с дявола, свързва се с мъглата, с мрака и т.н., съществуват и езически поверия, според които той е най-големият враг на дявола и на другите зли сили, с него се плашат болестите. Вярвало се също, че е на добро и е знамение за голяма плодовитост при овцете през идната година, ако вълк се промъкне незабелязан в кошарата и успее да грабне овца. Това се приемало като своеобразно жертвоприношение. Широко разпространено е поверието при източните народи, че ако вълк се изпречи на пътя на човек или пресече пътя му, това ще донесе на човека късмет, щастие, благополучие.

С култа към вълка воин и ролята му на медиатор са свързани някои празници в древността. Съществували са ритуали, свързани с намятане на вълчи кожи и поставяне на вълчи маски, които се извършвали ежегодно в определено време. Вероятно по тяхно подобие били провеждани римските Луперкалии през февруари и славянските Вълчи празници, чествани от българите през ноември и през февруари.

Изнесените факти водят до извода, че някога вълкът е имал огромно култово, ритуално и социално значение. Трудно е да се каже кога е възникнал култът към вълка, но без съмнение това е станало в предисторическия период. Смята се, че първите негови изображения са от **неолита**, когато кучето и вълкът още не са били разграничавани в митологиите, в рисунките и в човешкото съзнание. Явлението определено е възникнало още преди одомашняването на животни, което започва през мезолита. Идентифицирането на двете животни е продължило дори след тяхното разграничаване, което е видно не само от данните в различни култури, но и от смесването на техните названия.

23. От коя сфера на общуване е текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от битовата сфера
- В) от научната сфера
- Г) от медийната сфера

24. Каква функция изпълнява текст 1?

- А) Призовава местните власти да вземат мерки срещу вълчите набези.
- Б) Представя култа към вълка в традиционната българска култура.
- В) Осъжда деянията на браконьерите, които преследват вълците.
- Г) Дава сведения за поведението на вълците в страната ни.

25. В кой ред срещу съответната дума, използвана в текст 1, НЕ е посочено вярното ѝ значение?

- А) хищници – хищни животни
- Б) местообитание – местоположение
- В) адекватно – подходящо
- Г) реализиране – осъществяване

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 1?

- А) Вълкът има страх от човека, породен от хилядолетно преследване.
- Б) С нападенията си вълците застрашават популациите на дивите животни.
- В) Вълкът напада домашните животни, тъй като не са добре охранявани.
- Г) Честите нападения нямат задължително връзка с числеността на вълците.

27. От коя сфера на общуване е текст 2?

- А) от битовата сфера
- Б) от естетическата сфера
- В) от институционалната сфера
- Г) от научната сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ се отнася до текст 2?

- А) Текстът изпълнява апелативна функция.
- Б) В текста се употребяват научни термини.
- В) Текстът разказва за езически и за религиозни представи.
- Г) Текстът излага факти за различни епохи.

29. Използваната в текст 2 дума *неолит* е:

- А) диалектна езикова единица
- Б) неутрална езикова единица
- В) експресивна езикова единица
- Г) терминологична езикова единица

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текст 2?

- А) С култа към вълка воин са свързани някои празници в древността.
- Б) Според поверие на източните народи срещата с вълк носи нещастие.
- В) Вълкът никога не е имал култово, ритуално и социално значение.
- Г) Вълчите празници се празнуват през май, когато стадата излизат на паша.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на ЧЕТИРИТЕ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

- А) Сдружение „Балкани“ представя статистически данни за нападенията на вълци.
- Б) Националният план за действие е международно задължение на страната ни.
- В) Съществителното име *вълк* е от един корен с глагола *влача*.
- Г) Древни празници са свързани с възприемането на вълка като медиатор.
- Д) Наметнати с вълчи кожи, прабългарите танцували танца на вълка.
- Е) Вълкът поддържа популациите на копитните диви животни.
- Ж) Под влияние на християнската религия вълкът се асоциира с дявола.
- З) Вълкът е преди всичко вредител и трябва да се унищожава.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е общото, за което се говори в двата текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 3-4 изречения формулирайте СОБСТВЕНА теза по една от посочените теми:

Вълкът и човекът

Един хищник в съвременния свят

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текст 2.

35. За всяко празно място изберете най-уместната от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

В Египет били построени много пирамиди, в чието строителство (А) хиляди роби. Огромните размери на пирамидите и перфектното (Б) между отделните елементи показват, че те (В) математическите и астрономическите познания на египтяните. Пирамидите били свидетелство за почитта към боговете, но същевременно чрез тях фараоните (Г) в историята траен знак за своето съществуване и могъщество.

А) действали, участвали, присъствали

Б) съотношение, състояние, съвършенство

В) съобразяват, отразяват, установяват

Г) оставяли, демонстрирали, лансирани

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

Изложбата на младата немска художничка можете да видите в (Народна библиотека). (Проект) цели да покаже новите тенденции в (живопис).

Б) Местоимения

Не знам за (кой/кого) е важен този спор, но аз се отегчих.

Потърсих утеха в храма, (чийто/чиито) високи стени го пазеха от външния свят.

Когато в залата влезе момичето, което спечели златен медал, всички (я/го) посрещнаха с аплодисменти.

Два месеца след последния изпит жената получи (своята/нейната) диплома.

В) Учтива форма

Господине, бихте ли (преминал) в съседната зала?

Госпожо, (поканен) сте на вечеря след срещата. (Сигурен) ли сте, че знаете къде е ресторантът?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

Когато стане въпрос за източник на протеини, всеки се сеща за месото а рибата остава на заден план. В интервю по радиото д-р Иванов, специалист по хранене съветва Драги слушатели нужно е да се консумира риба поне два пъти седмично.

Прочетете стихотворението „Стария музикант” и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. В свитъка за свободните отговори посочете с ЦИТАТИ от текста ДВА примера за физическата безпомощност на героя.

Все там до моста приведен седи,
тегли полекичка лъка,
а над главата му ревностно бди
черната старческа мъка.

Бурно край него живота кипи
в грижи и горести вечни
и пъстроцветните шумни тълпи
все тъй са зли и далечни.

Привечер. Спуска се траурен здрач,
ситен снежец завалява,
спира цигулката горестен плач –
стареца немощно става.

И прегърбен, той пристъпя едва,
спира се тук-там и стене,
шепнат му злъчни, невнятни слова
зимните вихри студени.

Там – от скованата в мраз висина –
мигом през тънкия облак
хвърля му поглед печална луна,
фосфорно бледа и обла.

А зад гърба му пристъпя Смъртта,
кървава и многоръка,
и по цигулката старческа тя
тегли полекичка лъка.

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера за отчуждението между хората в града.

40. Свържете името на героя с името на автора, от чиято литературна творба е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Сали Яшар
Б) Иван Селямсъза

Йордан Йовков
Христо Ботев
Иван Вазов
Гео Милев

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) Лазар Глаушев
Г) Иванчо Йотата

„Железният светилник“
„Ветрената мелница“
„Бай Ганьо“
„Чичовци“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Камък“
Е) „Песен за човека“

Димчо Дебелянов
Атанас Далчев
Христо Ботев
Никола Вапцаров

41. Прочетете стихотворението „Към брата си“ на Христо Ботев и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема „Любовта и омразата“. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

Тежко, брате, се живее
между глупци неразбрани;
душата ми в огън тлее,
сърцето ми в люти рани.

Отечество мило любя,
неговият завет пазя;
но себе си, брате, губя,
тия глупци като мразя.

Мечти мрачни, мисли бурни
са разпнали душа млада;
ах, ръка си кой ще турне
на туй сърце, дето страда?

Никой, никой! То не знае
нито радост, ни свобода;
а безумно как играе
в отзив на плач из народа!

Често, брате, скришом плача
над народен гроб печален;
но, кажи ми, що да тача
в тоя мъртъв свят коварен?

Нищо, нищо! Отзив няма
на глас искрен, благороден,
пък и твойта ѝ душа няма
на глас божий – плач народен!

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

29 август 2016 г.

Ключ с верните отговори

Въпроси с избираем отговор

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Г	1
2.	Г	1
3.	В	1
4.	В	1
5.	Г	1
6.	В	1
7.	В	1
8.	Б	1
9.	А	1
10.	Б	1
11.	Г	1
12.	Г	1
13.	Б	1
14.	Г	1
15.	А	1
16.	Б	1
17.	В	1
18.	Г	1
19.	Г	1
20.	В	1
21.	Б	1
22.	В	1
23.	Г	1
24.	Г	1
25.	Б	1
26.	Б	1
27.	Г	1
28.	А	1
29.	Г	1
30.	А	1

Въпроси със свободен отговор

Въпрос №	Верни отговори	Брой точки
31.	Б, Г, Е, Ж	4 т.
32.	<u>Възможни отговори:</u> вълкът / сведения (факти) за вълка	1 т.
33.	Теза	2 т.
34.	Текст	4 т.
35.	А) участвали Б) съотношение В) отразяват Г) оставяли	4 т.
36.	А) Народната библиотека, Проектът, живописиста Б) кого, чиито, го, своята В) преминали, поканена, сигурна	10 т.
37.	Когато стане въпрос за източник на протеини, всеки се сеща за месото, а рибата остава на заден план. В интервю по радиото д-р Иванов, специалист по хранене, съветва: „Драги слушатели, нужно е да се консумира риба поне два пъти седмично“.	5 т.
38.	<u>Възможни отговори:</u> „приведен седи“ „стареца немощно става“ „той пристъпя едва“ „спира се тук-там и стене“	2 т.
39.	<u>Възможни отговори:</u> самотата на героя враждебността на тълпите / липсата на съчувствие и помощ изключването на героя от динамиката на градския живот	2 т.
40.	А) Йордан Йовков Б) Иван Вазов В) „Железният светилник“ Г) „Чичовци“ Д) Атанас Далчев Е) Никола Вапцаров	6 т.
41.	Текст	30 т.